

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет соціально-гуманітарних технологій та менеджменту
Кафедра мовної підготовки та соціальних комунікацій

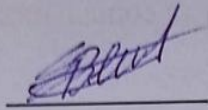
Затверджено
Вченою радою факультету соціально-
гуманітарних технологій та
менеджменту
протокол від 09.03. 2023 № 8
Голова Вченої ради факультету
Наталія ЗИКУН

Методичні рекомендації
до організації самостійної та індивідуально-консультаційної роботи з
навчальної дисципліни

«Загальне мовознавство»
для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
(денна та заочна) форми навчання
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальність 035 «Філологія»
ОПП «Германські мови та літератури (переклад включно)»
Статус дисципліни: обов'язкова

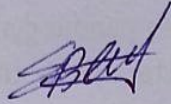
Методичні рекомендації складені на основі робочої програми навчальної дисципліни «Загальне мовознавство», затвердженої Науково-методичною радою Університету 16.02.2023 протокол № 2.

Укладач:

О.В. Дячук, к.пед.н., доцент кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій

Гарант ОП:

О.В. Дячук, к.філол.н., доцент кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій

Розглянуто та схвалено кафедрою мовної підготовки та соціальних комунікацій, протокол від 08.03.2023 № 7

Завідувач кафедри

Т.С. Гиріна, д.н. з соц. комунікацій, професор

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Пояснювальна записка.....	5
Тематичний план.....	6
Перелік тем для самостійного опрацювання курсу.....	8
Перелік питань для самоконтролю.....	9
Перелік питань до контрольних заходів.....	13
Порядок оцінювання знань.....	15
Рекомендована література.....	16

1. ВСТУП

Самостійна робота з навчальної дисципліни «Загальне мовознавство» для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальності 035 «Філологія» ОПП «Германські мови та літератури (переклад включно)», розрахована на 78 годин.

Самостійна робота є важливою складовою частиною і основою підготовки майбутнього фахівця, оскільки мета самонавчання - опанувати засвоєння навчальної дії з наступним її опрацюванням на практичних заняттях. Реалізація такої мети на практиці сприяє розв'язанню завдань інтеграції - повному злиттю навчання і виховання, здійсненню принципу розвиваючого навчання, формуванню особистості майбутнього фахівця. Мета самостійної роботи здобувача вищої освіти сприяти формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості молодшої людини, суть якої полягає в уміннях систематизувати, планувати, контролювати й регулювати свою діяльність без допомоги й контролю викладача.

Згідно з навчальним планом здобувачеві 2/3 усього часу, відведеного на вивчення дисципліни, планується у формі самостійної роботи. Тому правильна організація самостійних занять має вирішальне значення. Завданнями СР можуть бути засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація набутих знань, їхнє застосування за вирішення практичних завдань та виконання творчих робіт, виявлення прогалин у системі знань із предмета.

Метою проведення самостійних робіт є вдосконалення практичних вмінь та навичок, одержаних на практичних заняттях, а також формування вміння самостійно опановувати певні етапи засвоєння навчальної дії з наступним її опрацюванням на практичних заняттях. При виконанні самостійних завдань доцільно використовувати методичну рекомендовану літературу. Кожна самостійна робота є складовою частиною модульного поточного контролю. Контроль кожної самостійної роботи проводиться в формі усного опитування та письмового контролю. Тематика та рівень складності самостійної роботи відповідають навчальній програмі курсу «Загальне мовознавство». При оцінюванні знань ураховується загальна грамотність, логічність і чіткість відповіді.

Ефективна організація самостійної роботи студента робить її логічним продовженням діяльності студентів в аудиторії, сприяє розширенню знань студентів, подальшому розвитку їхньої іншомовної комунікативної компетенції, яка включає мовну, мовленнєву і соціокультурну; допомагає формувати у студентів навчальну (стратегічну) компетенцію, що є дуже важливим, оскільки передбачає здатність і готовність до свідомого самостійного керування власною навчальною діяльністю від моменту постановки цілі до самоконтролю і самооцінки результату її досягнення.

Певний рівень самостійності особистості визначається за чотирма основними показниками: здатності до поступового планування, моделювання, програмування та оцінювання власної навчальної діяльності. Самостійна робота студента включає:

- підготовку до практичних аудиторних занять;
- самостійне вивчення додаткових питань курсу;
- підготовку до контрольних робіт усіх видів;
- роботу в бібліотеках, читальних залах;
- самостійну роботу в комп'ютерних класах.

В організації самостійної роботи можливо виділити чотири етапи: підготовчий, основний, підсумковий і зворотній.

Підготовчий етап починається в аудиторії, коли викладач пропонує студентам ознайомитися із завданням, пояснює, що треба зробити на початку роботи. Під керівництвом викладача студенти намагаються визначити мету запропонованих завдань, здійснюють вибір індивідуальних форм і прийомів виконання роботи, визначають для себе конкретні цілі, складають план роботи, проєктують кінцевий результат. На основному етапі студенти виконують завдання, керуючись власним планом роботи, здійснюють пошук додаткового матеріалу для обговорення проблемного питання, готують план для його презентації, роблять деякі нотатки для майбутньої дискусії. Успішне завершення основного етапу забезпечується здатністю студентів діяти продуктивно, створювати якісний особистісний навчальний продукт, знаходити власні підходи до його

підготовки. На підсумковому етапі студенти повинні здійснити самоконтроль за виконанням СРС. Крім того студенти готуються до презентації обраної проблеми, озвучують підготовлені запитання, прогнозують можливі відповіді на них, підбирають можливі аргументи на захист власної позиції в аудиторії. На етапі зворотного зв'язку здійснюється перевірка виконання самостійної роботи викладачем. Проводиться перевірка виконання завдань.

На всіх етапах навчання особливого значення набуває індивідуально-консультаційна робота, яка проводиться з метою підвищення рівня підготовки та розвитку індивідуальних творчих здібностей студентів. Індивідуальна робота включає: розробку, виконання і перевірку індивідуальних завдань; створення презентацій; написання доповідей.

Навчальний матеріал модулю, передбачений для індивідуальних завдань та самостійного опрацювання студентами, виноситься на поточний контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовується під час аудиторних практичних занять.

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна «Загальне мовознавство» – це дисципліна, складена відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня (денної та заочної форми навчання) галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 035 «Філологія», яка є складовою дисциплін філологічного циклу нормативного блоку. Його вивчення передбачає розв'язання низки завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації.

Метою самостійної роботи з навчальної дисципліни «Загальне мовознавство» є надання знань про природу, функції, систему, будову людської мови, про зв'язок мови з суспільством; сформулювати практичні вміння аналізу мовного матеріалу з різних мов; навчити основам лінгвістичної термінології. Крім того, вивчення дисципліни сприяє розвитку інтелекту, ерудиції та формуванню професійних компетенцій студентів за спеціальністю.

Завданнями самостійної роботи з дисципліни є:

- формування лінгвістичного світогляду студентів, розвиток логічного мислення, ознайомлення з основними проблемами науки про мову, формування понятійного апарату, сприяння засвоєнню мовознавчої термінології;
- ознайомлення студентів з змістовою структурою мовознавства як науки; природою, сутністю, функцією і будовою мови; кожним з рівнів мовної структури, його одиницею, категорією, системним відношенням; генеалогічною і типологічною класифікацією мов світу.;
- окреслення базових принципів мовознавства;
- ознайомлення з традиційними і новітніми методами наукового пошуку у міждисциплінарних студіях;
- засвоєння теоретичних знань і практичних умінь з найважливіших тем фундаментальної та прикладної лінгвістики;
- збагачення студентів науковою термінологією з курсу "Загальне мовознавство".
- сприяння формуванню у молодих науковців професійної, гуманістичної та суспільно-культурної етики.

Вивчення дисципліни «Загальне мовознавство» здійснюється на лекціях, семінарських заняттях, а також при самостійному опрацюванні здобувачами вищої освіти здобувачів вищої освіти рекомендованої літератури. Лекції носять проблемний, дослідний характер та спрямовують здобувачів вищої освіти на подальший розвиток і вдосконалення знань і навичок з лінгвістики.

Для контролю знань здобувачів вищої освіти використовуються: а) усні відповіді на теоретичні питання; б) письмові роботи; в) вправи на виконання коректури. Виконання самостійних завдань є обов'язковою умовою допуску до підсумкової контрольної роботи.

3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

ЗМ 1. ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО ЯК ЛІНГВІСТИЧНА ДИСЦИПЛІНА.

Тема 1. Зміст і основні завдання загального мовознавства

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Загальне і теоретичне мовознавство.
2. Мовознавство і суспільні науки.
3. Науково-технічний прогрес і лінгвістика.
4. Інтеграція наук і поява на стику нових дисциплін (артикуляційна фізіологія, нейролінгвістика, психолінгвістика, соціолінгвістика, інженерна лінгвістика, математична лінгвістика, етнолінгвістика, лінгвогеографія тощо).
5. Основні розділи мовознавства: теорія і методологія мовознавства.
6. Історія мовознавства (основні напрями, підходи до вивчення).

Тема 2. Знакова природа мови

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Семіотика як наука, що вивчає знакові системи.
2. Мова і знаки, їх структура й класифікація.
3. Унілатеральна й білатеральна теорія мовного знака.
4. Специфічні властивості мовного знака
5. Науки, які вивчають несловесну інформацію.

Тема 3. Мова і мислення

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Проблема взаємозв'язку мови мислення і свідомості.
2. Три типи мислення (чуттєво-образне, технічне і поняттєве) і їх відношення до мови.
3. Мовні одиниці і логічні форми мислення.
4. Менталінгвістика як наука, що вивчає взаємовідношення мови мислення і свідомості.
5. Поняття про нейролінгвістику.
6. Психолінгвістика як наука, що вивчає процеси сприйняття і формування (породження) мовлення.

Тема 4. Мова і мовлення

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Поняття «мова» і «мовлення» в історії мовознавства.
2. Три підходи до вивчення проблеми «мова і мовлення»: гносеологічний, онтологічний і прагматичний.
3. Принципи розмежування мови і мовлення.
4. Протиріччя між мовою і мовленням як одна з головних причин розвитку мови.
5. Актуальність розв'язання проблеми мови і мовлення для методики викладання мови.

Тема 5. Структура мови

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Система і структура мови.
2. Поняття про яруси (рівні) мовної системи. Основні і проміжні яруси, їх одиниці.
3. Взаємозв'язок структурних компонентів мови в межах кожного ярусу і всіх ярусів між собою
4. Охарактеризуйте рівні мови.

ЗМ2. ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЯГНЕННЯ ЗАГАЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА

Тема 6. Фонологічна система мови

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Фонетика і фонологія.
2. Проблеми фонемі.
3. Наука про диференційні ознаки фонемі і теорія опозицій в фонології.

4. Просодичні одиниці і проблеми їх теоретичного і експериментального вивчення.
5. Методи фонології і проблеми фонемного описання різних мов.
6. Аналіз основних фонологічних концепцій.

Тема 7. Граматична система мови

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Аналіз основних граматичних концепцій.
2. Проблема граматичного значення і визначення граматичних категорій в мовах різних типів.
3. Визначення морфеми і проблема мінімального мовного знака.
4. Проблема морфологічної структури слова і принципів її описання стосовно до мов різних типів.
5. Проблема форми слова і поняття парадигми. Принципи класифікації слів за частинами мови.
6. Словотворення в системі мови, його основні поняття.
7. Структурний і комунікативний синтаксис.
8. Методи вивчення синтаксичних структур і основні синтаксичні концепції.

Тема 8. Лексико-семантична система мови

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Слово як основна одиниця мовної системи і типи словесних знаків.
2. Рівні аналізу слова: лексематичний і лексико-семантичний.
3. Системна організація лексики.
4. Лексичне значення слова і його значимість (цінність).
5. Теорія семантичного трикутника.
6. Семантична структура слів і поняття логічної семантики (денотат, сигніфікат, десигнат, референція).
7. Поняття семи і методи аналізу семантичної структури слова.
8. Місце фразеологічних одиниць в системі мови, їх типи і функціонування.

Тема 9. Мова і суспільство

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Багатоаспектна природа мови. Своєрідність мови як суспільного явища.
2. Соціальна диференціація мови, її основні форми.
3. Залежність стану мови від стану суспільства (соціальної організації і соціальної диференціації суспільства, демографічних змін, відмінностей у рівнях економічного розвитку, явищ надбудовного характеру).
4. Основні поняття соціолінгвістики: мовна ситуація, мовна політика.
5. Забезпечення прав на вільний розвиток мов національних меншин в українській державі.
6. Мова як найважливіша етнічна ознака.
7. Мовна поведінка.
8. Перспективи мовного розвитку людства

Тема 10. Мова та історія (розвиток мови)

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Стан мови як динамічна рівновага.
2. Зовнішні причини мовних змін: контактування мов, прогрес людського суспільства, культурно-історичний контекст.
3. Найважливіші типи внутрішніх змін: пристосування мовного механізму до фізіологічних особливостей людського організму, удосконалення мовного механізму.
4. Чи впливає тип мови на її досконалість?

Тема 11. Методи дослідження мови

План самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Загальнонауковий (філософський) і суспільно-науковий метод.
2. Два прийоми описового методу: внутрішньої і зовнішньої інтерпретації.
3. Прийоми і принципи етимологічного аналізу.

4. Типологічна класифікація мов. Мовні універсалії.
5. Метод лінгвогеографії. Принципи і методи укладання діалектологічних атласів.
6. Психолінгвістичні методи.
7. Застосування математичних методів у мовознавстві.
8. Прикладна лінгвістика.

План індивідуально-консультаційної роботи

1. Методи дослідження мови.
2. Співвідношення понять «метод», «методика», «прийом».
3. Описовий метод, його суть, цілі і завдання.
4. Прийоми і принципи етимологічного аналізу.
5. Реалізація структурного методу.

4. ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ КУРСУ

1. Історичний розвиток мови. Закони історичних змін мови.
2. Мовознавство ХХ ст. Розвиток порівняльного і типологічного мовознавства; історичне і порівняльне мовознавство.
3. Описовий метод як аспект дослідження рівнів сучасної мови. Різні види лінгвістичного аналізу.
4. Фонетичний рівень мовної системи.
5. Система мовних стилів і мова художньої літератури.
6. Учення про форму слова і словосполучення у працях Московської лінгвістичної школи.
7. Лінгвістичні методи. Метод, прийом, методика.
8. Мовознавство періоду Середньовіччя та епохи Відродження.
9. Лексичні і граматичні значення: поняття, смисл, зміст.
10. Загальнолінгвістичні питання українського мовознавства у працях визначних учених.
11. Слово як основний мовний знак. Функціональна роль значення слова у його породженні.
12. Виникнення і розвиток структуралізму в мовознавстві.
13. Статика і динаміка мови. Функціонування і розвиток мови.
14. Вітчизняне мовознавство ХVІ – ХVІІІ ст. Києво-Могилянська академія.
15. Мова і суспільство. Суспільна природа мови і мовленнєвої діяльності.
16. Московська лінгвістична школа. Ф.П.Фортунатов.
17. Типи знаків і специфіка знаків мовної системи.
18. Лінгвістичні концепції Ф. де Соссюра.
19. Синхронія і діахронія. Закони розвитку мови.
20. Порівняльно-історична граматики і лінгвістична концепція А.Шлейхера.
21. Семантика; значення як понятійно-номінативна категорія.
22. Історія вчення про фонему.
23. Мова і свідомість. Виникнення людської мови.
24. Л.Блумфільд як засновник американської дескриптивної лінгвістики.
25. Мовна система і мовна структура як об'єкт науки про мову.
26. Молодограматизм як провідна школа історико-порівняльного мовознавства. “Принципи історії мови” Т.Пауля.
27. Диференціація та інтеграція – основні процеси розвитку мови.
28. Наука про мову у Давній Греції і Давньому Римі.
29. Мовні значення, їх типи і структура.
30. Мовознавство кінця ХІХ – початку ХХ ст., молодогограматичний напрям як синтез соціолінгвістичних, психологічних і формально-граматичних концепцій.
31. Мова і мислення. Металінгвістика як наука про взаємодію мови і мислення.
32. Психолінгвістичні школи у мовознавстві ХІХ ст. (Г.Штейнталь, М.Лацарус, В.Врунт).
33. Територіальна і соціальна диференціація мов. Мови, нації, культури.
34. Копенгагенська лінгвістична школа. Глосематика.

35. Чинники розвитку мови. В. Фон Гумбольдт. Мова як діяльність і національна свідомість; внутрішня і зовнішня форми мови.
36. Синтаксична система мови. Парадигматичні й синтагматичні відношення.
37. Арабське і китайське мовознавство.
38. Мова як особлива знакова система.
39. Празький лінгвістичний гурток (функціональна лінгвістика). В.Матезіус.
40. Мовознавство і семіотика. Проблема знака. Мовні і немовні знаки.
41. Женевська і Паризька лінгвістичні школи. Ш.Баллі, А.Мейє, А.Сеше.
42. Мова і мовлення як об'єкт лінгвістики.
43. Логіко-граматична школа середини ХІХ ст. (К.Беккер і Ф.Буслаєв).
44. Суспільна природа мови і мовної діяльності.
45. Вчення про фонему і фонетичні альтернативи учених Казанської школи.
46. Норми літературної мови і мовлення.
47. Харківська лінгвістична школа. Лінгвістична концепція О.О.Потебні.
48. Семантична система мови (морфеміко-морфологічний і лексико-семантичний рівні).
49. Наука про мову в Стародавній Індії.
50. Мова як суспільно-історична норма, її варіантний і конкретно-реальний характер.
51. Казанська лінгвістична школа. І.О.Бодуен де Куртене.
52. Проміжні рівні мовної системи.
53. Історія мовознавства як поглиблення і розширення лінгвістичної теорії. Основні етапи історії мовознавства.
54. Ф. де Соссюр про мову і мовлення.
55. Типи знаків і мовні одиниці.
56. Мова як конкретно-історична категорія.
57. Передвісники порівняльно-історичного мовознавства. Ф.Бопп, Р.Раск, Я.Грімм.
58. Філософські основи мовознавства.
59. Слов'янські мови як об'єкт порівняльно-історичного мовознавства. О.Х.Востоков, І.І.Срезневський, Й.Домбровський, Ф.Міклошич.
60. Виникнення і розвиток структуралізму в мовознавстві.

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Визначте предмет мовознавства.
2. Охарактеризуйте зміст і основне завдання загального мовознавства.
3. Поясніть зв'язок мовознавства з філософією, історією, логікою, соціологією, етнографією, археологією, літературознавством, медициною, географією, математикою, інформатикою.
4. Дайте пояснення терміну прикладна лінгвістика.
5. Які традиційні проблеми розглядає прикладна лінгвістика?
6. Назвіть нові проблеми прикладної лінгвістики.
7. Якою є актуальна проблема прикладної лінгвістики?
8. Охарактеризуйте поняття "семіотика".
9. З працями якого вченого пов'язане зародження семіотики?
10. Назвіть основні ознаки знака.
11. Назвіть найвідоміші класифікації знаків.
12. Хто є основоположником лінгвосеміотики?
13. Назвіть знаки класифікації за типом відношень між матеріальною формою знака і позначуваним об'єктом?
14. Поясніть функціональну класифікацію.
15. Яку класифікацію запропонував польський мовознавець А.Шафф?
16. Хто з учених запропонував бінарну класифікацію знаків?
17. Охарактеризуйте бінарну класифікацію.
18. Хто з учених стверджує, що знак має тільки план вираження?

19. Хто з учених розглядає знак як двосторонню одиницю?
20. У чому суть асиметричного дуалізму мовного знака? Хто ввів термін “асиметричного дуалізму”?
21. У чому полягає своєрідність мови як знакової системи?
22. Охарактеризуйте білатеральну теорію.
23. Які рівні виділяються в мові стосовно знаків?
24. Яка різниця між свідомістю і мисленням?
25. Хто з учених дотримувався тенденції відривання мови від мислення і навпаки?
26. Хто з учених дотримувався тенденції ототожнення мови і мислення?
26. Охарактеризуйте менталістичний і механічний напрями щодо відношення мови до мислення.
27. На які типи поділяється мислення?
28. Які факти свідчать про нетотожність мови і мислення?
29. Що таке афазія? Назвіть види афазії.
30. Що називається нейролінгвістикою?
31. Скількох типів буває внутрішнє мовлення?
32. Хто автор гіпотези лінгвальної відносності?
33. Хто з учених порушив проблему мови і мислення?
34. Назвіть основні положення дихотомії “мова-мовлення” Ф. де Соссюра.
35. Як можна узагальнити положення дихотомії “мова-мовлення”?
36. Хто з учених продовжив соссюрівську дихотомію “мова-мовлення”?
37. Що стверджує Л. Щерба щодо мови і мовлення?
38. Що таке рівень мови? Які він має аспекти?
39. Які ознаки для розгляджування мови і мовлення є найважливішими? Хто з учених їх визначає?
40. Як розглядається мова і мовлення в сучасному мовознавстві?
41. Хто з учених увів поняття системи щодо мови?
42. Які це системоутворювальні і системонабуті властивості мовних одиниць?
43. Якими бувають мовні системи?
44. Які це відкриті і закриті мовні системи?
45. Який характер має фонологічна, морфологічна і лексико-семантична системи?
46. Поясніть поняття “динамічність мовної системи”.
47. У чому полягає гетерогенність мовної системи?
48. Охарактеризуйте прагматичні відношення мовних одиниць.
49. Охарактеризуйте синтагматичні відношення мовних одиниць.
50. Охарактеризуйте ієрархічні відношення мовних одиниць.
51. Хто вперше розмежував терміни система і структура?
52. Чия інтерпретація понять “система” і “структура” загальноприйнятою?
53. Які принципи використовуються для розрізнення рівнів мови?
54. Які рівні основні, а які проміжні?
55. Хто є основоположником морфонології?
56. Хто висунув теорію ізоморфізму?
57. Хто сформулював теорію ієрархії рівнів? У чому її сутність?
58. Хто з учених обґрунтував поняття фонем?
59. Хто з учених увів термін фонема?
60. Хто з представників Празької фонологічної школи створив теорію фонем?
61. Які рівні розрізняють у фонології? Охарактеризуйте їх.
62. Що є основним поняттям фонем?
63. Дайте визначення фонемі.
64. Охарактеризуйте функції фонем.
65. Охарактеризуйте ознаки фонем.
66. Як використовуються диференційні ознаки фонем?
67. Поясніть прагматичний аспект фонем.
68. Які позиції фонем називають сильними, а які слабкими?
69. Що таке варіанти і варіації фонем?
70. Що таке диз’юнкція і кореляція?
71. Які це опозиції фонем одномірні і багатомірні?

72. Які це опозиції привативні, градуальні, еквіполентні?
73. Хто з учених розробив універсальну систему диференційних ознак фонем на бінарному принципі?
74. Поясніть проблему реальної фонемі.
75. Яка із шкіл створила теорію паралельних і перехресних рядів чергування фонем?
76. Охарактеризуйте граматичну систему мови.
77. Дайте характеристику граматичному значенню.
78. Якими ознаками характеризується граматичне значення?
79. На які типи поділяється граматичне значення?
80. Як виникло і ким трактується граматична категорія?
81. Дайте визначення граматичної категорії.
82. Охарактеризуйте ознаку протиставлення граматичної категорії.
83. Охарактеризуйте ознаку формального вираження граматичної категорії.
84. Чи змінюються граматичні категорії?
85. Які граматичні категорії є морфологічними, а які синтаксичними?
86. Хто з учених виявив приховані граматичні категорії? Охарактеризуйте їх.
87. Охарактеризуйте лексико-граматичні розряди.
88. З яких рівнів складається граматична система?
89. Охарактеризуйте морфологічний і синтаксичний рівні.
90. Що є основною одиницею морфологічної системи?
91. Охарактеризуйте морфему.
92. Дайте аналіз частинам мови.
93. Охарактеризуйте зіставний метод. Що є предметом його вивчення?
94. Охарактеризуйте комунікативний функціональний синтаксис.
95. На чій теорії базується сучасна теорія частин мови?
96. Які класифікації частин мови є найпопулярнішими зараз?
97. Охарактеризуйте синтаксичний рівень.
98. Що є основною синтаксичною одиницею?
99. Що таке речення, його основні ознаки?
100. Які три погляди існує в науці щодо природи речення?
101. Хто з учених інтерпретує синтаксис як вчення про функції слів у реченні? Чия це концепція?
102. Охарактеризуйте напрямки вивчення речення та вчених, хто їх представляє?
103. Як трактують парадигму речення різні вчені?
104. Від чого залежить повнота парадигми речення?
105. Яким функціям підпорядковується синтагматична будова речення?
106. Що це за теорія глибинних і поверхневих структур речення?
107. Які типи речення виділяють у логіко-граматичному синтаксисі?
108. Хто з вітчизняних мовознавців закликав учених вивчати семантичні відношення між словами?
109. Хто з німецьких вчених досліджував системність лексики?
110. Які це парадигматичні відношення в лексико-семантичній системі?
111. Охарактеризуйте лексико-семантичне поле.
112. Охарактеризуйте лексико-семантичні категорії.
113. Дайте характеристику синонімам, антонімам.
114. Поясніть явище конверсії
115. Поясніть явище гіпонімії.
116. Охарактеризуйте радіальну полісемію.
117. Охарактеризуйте реально-ланцюжкову полісемію.
118. Поясніть синтагматичні відношення слова.
119. Охарактеризуйте контекст лексичний і синтаксичний, системний і несистемний.
120. Охарактеризуйте мову як соціальне явище.
121. Хто є основоположником психологізму в мовознавстві?
122. Охарактеризуйте соновні функції мови.
123. Охарактеризуйте мовну норму.
124. Як позначаються суспільні зміни на мові?

125. З поглядами яких вчених пов'язане явище пуризму?
126. У чому етнічний характер мови?
127. До яких критеріїв зводяться відмінності мов?
128. Поясніть поняття «соціолінгвістика».
129. Охарактеризуйте мовну ситуацію.
130. Назвіть оцінні критерії оцінки мов.
131. Які мовні ситуації є простими, а які складними?
132. Які це збалансовані і незбалансовані мовні ситуації?
133. Поясніть явище диглосії.
134. Охарактеризуйте мовну політику.
135. Скільки значень має мовна політика?
136. Охарактеризуйте інтерлінгвістику. Хто з учених увів цей термін?
137. Охарактеризуйте штучні мови.
138. Які проблеми розглядає інтерлінгвістика?
139. Поясніть поняття «синхронія» і «діахронія».
140. Завдяки яким ученим було започатковане розрізнення статистичних і динамічних аспектів мови?
141. Які розрізняють мовні контакти?
142. Охарактеризуйте зовнішні причини мовного розвитку.
143. Як позначаються на мові запозичення?
144. Що таке дистрибутивний аналіз?
145. На яких правилах ґрунтуються БС? У чому недолік БС?
146. Охарактеризуйте трансформаційний аналіз. У чому полягає завдання трансформаційного аналізу?
147. Охарактеризуйте компонентний аналіз. Хто з учених заклав його основи?
148. Охарактеризуйте класему, архісему, диференційну, інтегральну, потенційну, градуальну семи.
149. В яких тенденціях мовного розвитку виявляються внутрішні причини мовних змін?
150. Охарактеризуйте відносний прогрес і абсолютний прогрес у мові.
151. Розкрийте поняття «метод».
152. Охарактеризуйте методи дослідження індукції і дедукції.
153. Дайте характеристику гіпотезі, аналізу, синтезу.
154. Що таке мовні універсалії? Охарактеризуйте їх різновиди.
155. Що є головною метою порівняльно-історичного методу?
156. Дайте аналіз прийомам внутрішньої і зовнішньої реконструкції.
157. Що таке мовна типологія? Охарактеризуйте її різновиди.
158. Охарактеризуйте метод лінгвістичної географії.
159. Розкрийте сутність структурного методу. Коли виник цей метод?
160. Коли сформувався зіставний метод?

6. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ

Методичні рекомендації щодо виконання контрольних заходів:

1. Підготуйтеся за конспектами лекцій та рекомендованими джерелами до висвітлення питань, склавши відповідні тези за кожним питанням як доповнення лекційного матеріалу.
2. Робота із першоджерелами повинна носити ознайомчий характер, отже записи мають бути представлені у вигляді лаконічних тез.
3. Схеми і таблиці повинні відобразити суть проблеми, а не форми її вирішення.
4. Під час виконання самостійних завдань користуйтеся сучасними джерелами, що стосуються актуальних напрямів лінгвістики.
5. Відповідь на кожне запитання повинна містити аналіз поставленої проблеми в контексті сучасних теорій лінгвістичної типології. Відповідь має бути по суті, чіткою та лаконічною.
6. Відповіді на запитання обов'язково супроводжуйте прикладами та лінгвістичними ілюстраціями, за бажанням – схемами, таблицями, презентаціями, доповідями в електронному вигляді.
7. Доповідь повинна розкривати ключові аспекти проблеми, мати чітку структуру, за обсягом не повинна перебільшувати 8 сторінок тексту.
8. Характеризуючи типи монологів та діалогів, обов'язково супроводжуйте відповіді прикладами (фактичний діалог – приклад, конфліктний діалог – приклад тощо).

Завдання. І рівень

1. У формі слова вона виражені граматичні значення
 - а) роду, відмінка, числа;
 - б) часу, роду, числа;
 - в) відмінка, роду, числа, особи;
 - г) способу, особи, числа, роду.
2. Основна одиниця морфологічного рівня мови
 - а) речення;
 - б) морфема;
 - в) словоформа;
 - г) фонема.
3. Загальнограматичні категорії мови це:
 - А) частини мови, члени речення
 - Б) число, відмінок, рід
 - В) особа, вид
 - Г) спосіб, стан
4. До двопланових одиниць мови відносяться
 - а) синтаксема
 - б) фонема
 - в) словосполучення
 - г) лексема
5. Тип синтаксичного зв'язку, в якому граматичні значення стрижневого слова повторюються в залежному слові, називається
 - а) узгодження
 - б) координація
 - в) керування
 - г) прилягання
6. У формі слова ходив би виражені граматичні значення
 - а) роду, відмінка, числа
 - б) часу, способу, особи
 - в) способу, роду, числа
 - г) способу, особи, числа

II рівень

1. Тип синтаксичного зв'язку, коли одні граматичні значення стрижневого слова викликають у залежному слові інші, але конкретно визначені граматичні значення, тобто форма залежного слова повністю зумовлюється стрижневим
2. Чим словосполучення відрізняється від речення?
3. Особлива конструкція тюркських мов, єдність двох іменників, з яких один визначає, тобто є означенням
4. Мінімальна двостороння одиниця мови, тобто одиниця, що має план вираження і план змісту і яка не членується на простіші одиниці такого самого роду.
5. Афіксом або службове слово, що семантично відноситься до стрижневого слова, ставиться при першому слові, тим самим об'єднуючи в єдине ціле як прості, так і складні словосполучення.
6. Перерахуйте основні властивості речення, що відрізняють їх від інших структурних одиниць мови.

III рівень.

1. Проаналізуйте словосполучення за типом підрядного зв'язку, за будовою, за способом вираження стрижневого слова, за смислово- граматичними зв'язками: право на відпочинок, рідна домівка, прогулянка верхом.
2. Визначте частини мови в реченнях. Вкажіть типи синтаксичного зв'язку між словами: Над тихим світом леліла-курилася зоряна імла, за татарським бродом на болотах бродив долинний туманець, і в ньому по груди паслися селянські вироблені коні, що пахли оранкою.
3. Вкажіть усі способи та засоби вираження граматичного значення: говорити-сказати, ткач – ткацький, живе – хай живе.
4. Проаналізуйте словосполучення за типом підрядного зв'язку, за будовою, за способом вираження стрижневого слова, за смислово- граматичними зв'язками: один із них, зимовий вечір, навчатись уранці.
5. Визначте частини мови в реченнях. Вкажіть типи синтаксичного зв'язку між словами: На блясі нестерпно, як постріли, залопотіла перша дріб граду, але скоро він ущух, бо хмара подумала, подумала собі щось та й понесла свої торби стороною, і в них стали вмирати громовиці.
6. Вкажіть усі способи та засоби вираження граматичного значення: один – перший, ріг – на розі, атлас – червоний атлас.

IV рівень

1. Мовознавча думка у стародавньому Китаї.
2. Засновники компаративістики - Якоб Грімм та Расмус Раск. Характеристика 2-х законів Раска-Грімма.
3. Доберіть синоніми до виділених слів у словосполученнях. Вкажіть тип синонімічного ряду.
Вороний кінь, безжалісна людина, вогкий вітер, швидко одужувати, непохитний кордон, ступати нечутно, безупинний рух.
4. Подані слова запишіть фонетичною транскрипцією. Дайте характеристику асиміляції: усядся, через поле, кузня, під джерелом, Великдень, відсіля, п'ятдесят, анекдот, молодший, ось берег.
5. Запишіть текст фонетичною і фонематичною транскрипціями.

Розкішними червоними гніздами одцвітає заяча капуста, жаринами горить у безлистих кущах рясний свербиус; білий ніздрюватий деревій пахне густо і владно, пробиваючи сумовиті повіви прив'ялих трав і квітів.

6. Розподілити фразеологізми за класифікацією В.В.Виноградова. Доберіть синоніми до фразеологізмів, запишіть їх.

Узяти бика за роги, слон на вухо наступив, авгієві стайні, на ловця і звір біжить, білими нитками шито, змотувати вудки, дірка з бублика, товкти воду в ступі, Альфа і Омега, на всіх парах, дивитися крізь пальці.

7. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

При оцінюванні знань здобувачів вищої освіти урахується загальна грамотність, логічність і чіткість відповіді.

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі дав відповіді на всі теоретичні питання. При цьому використовував актуальну наукову термінологію, належним чином обґрунтовував свої думки та зробив узагальнені підсумки.	5
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який в основному розкрив зміст теоретичних питань. Проте, при висвітленні деяких питань не вистачало достатньої аргументації, допускалися при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.	4
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав фрагментарні відповіді на теоретичні питання (без аргументації й обґрунтування, підсумків), у відповідях присутні неточності та помилки або відповідь дана лише на окремі питання.	1-3
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав неправильну відповідь на всі теоретичні питання, допустив істотні помилки, оперував неактуальною застарілою інформацією або відповіді на питання відсутні взагалі.	1

Оцінка "добре" виставляється здобувачеві вищої освіти, який повністю виконав програму курсу і показав відповідний рівень знань матеріалу курсу. На оцінку "добре" заслуговує здобувач, який продемонстрував добрі знання матеріалу курсу.

Оцінка "задовільно" виставляється здобувачеві вищої освіти, який виконав програму курсу не повністю, тобто не всі завдання, передбачені курсом. На оцінку "задовільно" заслуговує здобувач вищої освіти, який має задовільний рівень мовної підготовки, який показав достатні навички реферування.

Оцінка "незадовільно" виставляється здобувачеві вищої освіти, який не виконав програму курсу, тобто не виконав завдання курсу і не продемонстрував певних знань матеріалу курсу, а також, вмінь та навичок, передбачених програмою курсу.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бацевич Ф.С. Вступ до лінгвістичної генології: навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2006. 248с.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. –344с.
3. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 1991. 231 с.
4. Білецький А.О. Про мову і мовознавство: Навчальний посібник для студентів філ. спец. вищ. навч. закладів. Київ: «АртЕк», 1996. 224с.
5. Гайдаєнко І.В. Навчально-методичні рекомендації з курсу «Загальне мовознавство»(Структуральні школи) / Херсон: ХДУ, 2003. 43с.
6. Жайворонок В.В. Мова і духовний розвиток народу. Мовознавство. 1991. №3. С.22-30.
7. Зеленько А.С. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних учень. Аспекти, методи, прийоми та процедури вивчення мови: Посібник. Луганськ: Альма-матер, 2002. 283с.
8. Кочерган М. Мовознавство на сучасному етапі. Дивослово. 2003. №5. С. 24-29.
9. 21. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник / М. П. Кочерган. – 2-е вид. –К. : Видавничий центр “Академія”, 2008. – 368 с.
10. Мельничук О.С. Мова як суспільне явище і як предмет сучасного мовознавства. Мовознавство. 1997. №2-3. С. 3-19.
11. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712с.
12. Семчинський С.В. Загальне мовознавство: Підручник для вузів. Київ: ОКО, 1996. 413с.
13. Удовиченко Г.М. Загальні питання мовознавства. Київ: Вища школа, 2001. 247с.
14. Яворська Г.М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: Мова. Культура. Влада/ Нац.акад.наук України. Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні. Київ: 200. 288с.

Допоміжна

1. Бацевич Ф. С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень : підручник/Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2008. – 240 с. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства : короткий нарис : навч. посібник /
2. С. П. Бевзенко. – К. : Вища шк., 2006. – 144 с.
3. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті/ І.Р.Вихованець. – К.: Наукова думка, 1988. – 256 с.
4. Гетьман М.А. Основи риторики/М.А.Гетьман. – К.: Вища школа , 1988. – 210 с.
5. Денисова С.П. Типологія категорій лексичної семантики/С.П.Денисова.-К., Вид-во Київського держ. лінгвістичного ун-ту, 1996. – 294 с.
6. Загнітко А. П. Історія українського мовознавства в особах : наук.-навч. посібник / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2006. – Ч. 1. – 184 с.
7. Кочерган М.П. Мова як знакова система / М.П. Кочерган//Укр. мова і літ. в школі. - 1973. - №4.
8. Зеленько А. С. З історії лінгвістичних вчень / А. С. Зеленько. – Луганськ : Альма-матер, 2002.
9. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник / Ю. О. Карпенко. – 2-е вид., стер. – К. : Академія, 2009. – 336
10. Кириченко Г. С. Нариси загального мовознавства : навч. посібник: у 2 ч. / Г. С. Кириченко, С. В. Кириченко, А. П. Супрун; за ред. А. П. Супрун. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2008 // Ч. I: Мова, її будова та функції в суспільстві. – 2008. – 168 с.
11. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність: (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму) / Р. Кісь. – Львів : Літопис, 2002. – 304 с.

12. Селіванова О.О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). /О.О.Селіванова. – К.: Фітосоціоцентр, 1999. - 148с.

Інформаційні ресурси

1. <https://www.academia.edu/>
2. Library of Congress. [electronic resource]. – access mode : <http://www.loc.gov/>
3. Корпус української мови. [electronic resource]. – access mode : mova.info
4. British National Corpus. [electronic resource]. – access mode : www.natcorp.ox.ac.uk/
5. Etymological Dictionary of Modern English / Ed. by D. Harper. [electronic resource]. – access mode : <http://www.etymonline.com>
6. Germanic etymology. [electronic resource]. – access mode : <http://starling.rinet.ru/cgi-bin/query.cgi?basename=\data\ie\germet&root=config&morpho=0>
7. Zinken J. Metaphors, Stereotypes, and the Linguistic Picture of the World: Impulses from the Ethnolinguistic School of Lublin [Electronic resource] / J. Zinken // *Metaphorik.de*. – 2004. – № 7. – Режим доступу до журн. : <http://www.metaphoricde/07>.
8. The Free Encyclopedia [Electronic resource]. – Way of access : <http://en.wikipedia.org/wiki>.

Міжнародні видання

1. Allen J.F. *Natural Language Processing*. - Amsterdam, 1987.
2. *Applied Linguistics*. - 2015. - V. 16.
3. *The Handbook of Applied Linguistics* / Alan Davies, Catherine Elder, Eds. – Oxford : Blackwell Publishing Ltd, 2014. – 866p.
4. *A guide in APPLIED LINGUISTICS for students of Linguistics* (compiled by V. Yakuba from the *Routledge Handbook of Applied Linguistics*, ed. James Simpson, 2011) - Kyiv, 2013.
5. Abbot V., Black J., Smith E. The representation of scripts in memory / V. Abbot, J. Black, E. Smith // *Journal of memory and language*. – 2018. – № 24. – P. 179–199.
6. Chandler D. *Semiotics : the basics* / D. Chandler D. – London [etc.] : Routledge, 2007. –XVIII, 307 p.
7. Evans V. *Cognitive linguistics : An Introduction* / Vyvyan Evans and Melanie Green. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2016. – 830 p.
8. Grosz B.J., Sparck J. K., and Webber B.L. *Readings in Natural Language Processing*. - Los Altos, 2016.
9. Gussmann E. *Phonology: Analysis and Theory*. - Cambridge, 2002.
10. Gutt E. *Translation and Relevance*. - Oxford, 2019.